

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

128. An promissio, seu donatio externa ex iur natura obliget ante
acceptationem, nec possit reuocari? Et ex doctrina difficultatis infertur,
non modo obligationem promissionis nondum acceptata ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

8. *Secundo*. Tota vis obligandi in humanis contractibus est in actu interno voluntatis, solumque verba sunt signa actus interni: igitur solus actus internus ad obligandum sufficit. Antecedens constat, quoniam actus humani obligant ex sola intentione operantis.

9. *Tertio*. Externa manifestatio solum est necessaria, ut promissio acceptetur: sed vi iuris naturalis acceptatio non est necessaria ad validitatem donationis: ergo vi eiusdem iuris naturalis externa manifestatio non est necessaria ad validitatem donationis. Maior constat. Minor probatur: nam multas donationes ante acceptationem ius positivum declarat validas. Atqui ius positivum non tribuit validitatem donationi, sed illam supponit, & tantum declarat.

10. *Quarto*. Si Petrus interno actu promittat Paulo centum aureos, & post aliquot dies hanc suam internam promissionem manifestet Paulo, an vel illam acceptare, accedente sola voluntate Pauli promissionem acceptantis, promissio obligat Petrum ex iustitia, & non vi praelentis manifestationis, quia haec est tantum conditio positiva iure introducta, & ex alia parte nullam supponit Petrus habere actum se obligandi de praesenti: ergo vi solius praeteritae promissionis internae.

11. Et licet Amicus *tom. 5. disp. 18. sect. 2.* respondeat ad haec argumenta; ego non audeo tamen sententiam Molinae, & Soti, tanquam improbabilem damnare. Et ideo non sume doctissimus, & amicissimus P. Marc. Perez de matr. *disp. 6. sect. 6. n. 2.* asserit, probabiliter hanc sententiam docuisse citatos DD. Et an in tali casu donarius possit facere occultam recompensationem, si fiat promissionem, v. g. Petri, internam, a nobis alibi dictum est. Nimis tamen aggravaret Confessarius poenitentem, si obligaret ad manifestandam promissionem internam, cum opinio contraria sit communior & probabilior.

RESOL. CXXVIII.

An promissio, seu donatio externa ex iure natura obliget ante acceptationem, nec possit revocari?

Et ex doctrina huius difficultatis inferitur, non modo obligationem promissionis nondum acceptatae revocari posse non solum per expressam consensum, sed etiam per tacitam iam promittentis, quam promissarii.

Et si promissor rem promissam vendat, locet, aut vendeat alicui pro loco ante acceptationem, an eo ipso consensum suam promissionem revocare?

Sed quid est dicendum, si promissor velit absolute, & irrevocabiliter obligare ante acceptationem, an erit absolute obligatus?

Ex quibus intelligitur differentia inter promissionem nondum acceptatam, & contractum iniuriam sub conditione de futuro. Ex p. 8. tr. 6. Ref. 108.

6.1. *Supra* saepius dictum est quod ex vi iuris positivi nulla promissio quibuscumque externis signis manifestata, ante acceptationem regulariter promittentem obligat: est communis DD. sententia, teste Molina *disp. 264.* qua docet gloss. in *l. pactum. ff. de pollicit.* & colligitur ex multis iuribus, praesertim ex *l. nuda pollicitatio. C. de contrahend. stipul.* quae docet, non semper iura permittere utgeri eum ad praestanda, quae nuda pollicitatione promiserat: item ex *l. 1. ff. de pollicitationibus. §. 1. ff. absentis. ff. de donationibus.* Excipiuntur aliqui casus, de quibus supra diximus.

2. Difficultas igitur est, quid dicendum ex vi iuris naturalis. Et prima sententia affirmat, & illam docent Cotarr. in *c. quamvis pactum. p. 2. §. 4. in fin.* Molina *disp. 264.* Fernand. Reb. lib. 4. *de sponsalibus. q. 1. n. 6.* Sylvester *v. Pactum q. 1. §. 4.* & a fortiori illam docent omnes ij, qui putant, promissionem internam iure natura obligationem non possit cauere illam obligationem absolutam, nisi ex voluntate eius cui fit promissio.

3. Ex dictis potest intelligi differentia inter promissionem nondum acceptatam, & contractum iniuriam sub conditione de futuro: quod scilicet contractus hic non possit rescindi ad arbitrium pouentis istam conditionem.

3. *Primo*, quoniam, ut supra, vidimus, Leges statuunt aliquas donationes, nempe factas Communitatibus, vel ad pias causas, fortiri vim obligandi ante acceptationem. Igitur ex se habent vim obligandi Nam esto possint leges in commune bonum impedire, ne quod natura sua est obligatorium, actu obliget: haud tamen efficere possunt, ut quod natura sua obligatoriu non est, actu obliget.

4. *Secundo*, haec sententia colligitur ex *causaliter de pactis*, ubi studiosè, inquit, agendum est, ut ea quae promittuntur, opere compleantur: expressius ex *c. si tibi absentis, in 6.* in quo prohibetur Episcopo, posse collationem beneficij Ecclesiastici absentis factam, necdum acceptatam, revocare; & si revocaverit, revocationem irritam, & inuvalidam fore. Igitur promissio externa, etiam ante acceptationem, naturali iure promittentem obligat ad eam non revocandam.

5. Verum ego negatiuae sententiae adhaereo, quam tuctur Layman supra adductus, & Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 6.* & alij. Probat, quia ex sola promissione nondum acceptata non acquirit promissarius ius in rem promissam: ergo sine laesione iustitiae potest promissor eam revocare: ergo non tenetur ex iustitia illam adimplere, Vtraque consequentia elucet: nam sicut omnis iustitiae laesio supponit ius, quod laeditur: ita omnis ex iustitia obligatio supponit laesionem alicuius iuris. Anteced. probatur. Nam sola promissio non habet vim transferendi dominium rei promissae in promissarium, nisi accedente consensu promissarii: sicut nec sola rei apprehensio habet vim faciendi rem apprehensam capientis, nisi accedat animus, & voluntas habendi illam ut suam, ut ex *l. 1. §. adipsos, & §. ceteris, & ex l. 3. §. possideris, ff. de acquir. vel amit. possess. & l. absentis, ff. de don.* in qua dicitur rem donatam non fieri donatarij, nisi ab ipso donatario sciatur esse sibi donatam. Ex his.

6. Inferitur *Primo*. Non modò obligationem promissionis nondum acceptatae revocari per expressum consensum, sed etiam per tacitum, tam promittentis, quam promissarii, qui fit morte alterutrius, qua intercedente eo ipso censetur mandatum revocatum, ut expressè habetur *§. reddè, Inst. tit. mandati, & l. 26. inter causas, ff. mandati, & alibi.* Intelligitur autem quando ante mortem promittentis, vel promissarii res manet integra: alioqui si res promissa cepta fuit executioni mandari, vel si aliqua pars rei promissae data fuit promissario in vita promittentis, promissio non extinguitur morte promissoris, ut habetur *l. 1. ff. de pollicit.*

7. Inferitur *Secundo*, Si promissor rem promissam vendat, locet, aut vendeat alicui pro loco ante acceptationem, eo ipso censeri suam promissionem revocare, ac proinde ad nihil amplius teneri.

8. Sed ex his oritur pulchra dubitatio. Quid si promissor velit se absolute, & irrevocabiliter obligare ante promissarii acceptationem, an erit absolute obligatus? Respondeo, nihilominus non obligari, quin revocare possit ante acceptationem. Ita Mald. *rr. 1. c. 9. dub. 4.* Luisius Turrianus *disp. 64. dub. 3. n. 3.* & Vasquez *1. 2. disp. 214. c. 8.* Ratio est, quia ad obligationem, non solum hic requiritur voluntas promissoris, sed etiam promissarii, quia, ut *l. 1. ff. de pact.* dicitur, obligatio non nascitur, nisi mutuo duorum consensu. Deinde, quia non videtur quomodo possit se reddere absolute obligatum alteri ad bonum ei praestandum, quin eo ipso alter reddatur ipsi vicissim ex lege gratitudinis de iunctis, quam obligationem, quia non potest illi iniicere, nisi ex ipsius voluntate; hinc apparet, quòd eiusmodi promissio etiam cum voluntate se irrevocabiliter obligandi ante alterius acceptationem non possit cauere illam obligationem absolutam, nisi ex voluntate eius cui fit promissio.

9. Ex dictis potest intelligi differentia inter promissionem nondum acceptatam, & contractum iniuriam sub conditione de futuro: quod scilicet contractus hic non possit rescindi ad arbitrium pouentis istam conditionem.

sed debeat expectare conditionem, aut eius resolutionem: ut si quis contraxerit sponsalia cum aliqua sub conditione, si pater eius tradat libi mille, non potest recedere a sponsalibus, sed tenetur expectare, an pater velit tradere mille: idque ob præcium conventionem, & pactum, non sic in promissione alteri facta, siue absolute, siue sub opere ab altero præstando, & nondum acceptata, non enim hic est expectanda repromissio, siue oneris, aut promissionis acceptatio, vel refutatio: sed potest promissor non expectata resolutione promissarii rescire. Ita Rebellius lib. 17. q. 2. n. 1. Bonacina de contr. disp. 3. q. 12. punct. 3. n. 3. & alij. Et ratio est; quia hic nondum intercesserit pactum, siue consensus duorum in idem, ex quo oritur omnis obligatio contrahentium.

RESOL. CXXXIX.

An donatio metu gravi extorta sit ipso iure irrita?
Idem queritur de promissione.

Et quid, si donatio fuerit per nimiam reuerentiam, vel importunitatem concessa?

Et ex doctrina huius Resolutionis inferitur, an testamentum factum metu cadente in constantem virum sit ex ipso iure nullum?

Et additur testamentum in scriptis factum, si Tabellio coactus, & non rogatus subscribit, esse iure ipsum nullum.

Et similiter testes in testamento metu adhibiti, vel detenti, ipso iure rescindendi vi, & auctoritate carent. Ex p. 8. tr. 6. Rel. 129.

§. 1. **A**ffirmative respondent aliqui, quia hi actus naturam suam petunt, ut omnino libere fiant; nam liberali donationi, ac promissioni repugnat coactio. Ita Molina to. 2. de iust. disp. 326. n. 8. in fin. Azorius com. 1. inst. mor. lib. 1. c. 11. q. 7. versio. Non omnis elemosyna. Vasquez 1. 2. disp. 27. c. 3. n. 19. Riccius collat. 1617. qui hoc probat ex c. Abbas, de his que vi. met. cau. sum.

2. Sed contraria sententia est etiam probabilis, nempe donationem: vel promissionem metu factam, non esse ipso iure irritam, sed tantum irritandam; quia ad illorum substantiam non requiritur maior libertas, quam ad contractus onerosos. Non enim donationi liberali proprie repugnat coactio, sed tantum ne aliquid recipiat in compensationem. Et in hoc sensu intelligendum est quod dici solet, donationem debere esse liberalem, id est, ut nihil recipiat in compensationem pretio dignum; non tamen, quod omnino libera sit absque missione inuoluntarij. Sic tenent Sanchez lib. 4. de mar. disp. 14. n. 4. ad 4. Less. lib. 2. de iust. c. 17. n. 37. Nec obstat c. Abbas, de his que vi. met. cau. sum. ubi agitur de renunciatione beneficij metu facta, que videtur quædam donatio; nam ibi non dicitur renunciationem illam fuisse ipso iure irritam, sed tantum debere irritari.

3. Sed Theologis Iuriconsulti addendi sunt; itaque circa præsentem questionem ne deseras videre Cabreiros de metu, lib. 2. c. 3. n. 11. ubi cum multis probat donationem metu factam, subsistentiam neque effectum habere posse. Quod etiam locum habet, si nimia reuerentia intercedat, i. §. que oneranda ibi, si metus, vel nimia reuerentia, ff. quarum rerum actio non deur, eleganter Bald. cons. 108. n. 7. vol. 3. Celsus Hugo eruditè conf. 117. n. 2. Fulu. Pad. de probat. lib. 1. c. 29. n. 21. Hippolyt. de Marfil. 1. p. conf. 18. Quare metu presumitur in donatione facta per filiam patri, cum multis Tiraq. in legib. conub. gl. 5. n. 36. Farinac. in fragm. crim. 2. p. lit. M. n. 634.

4. Et non solum donatio per metum, vel reuerentiam facta non subsistit, sed etiam ea que per importunitatem fuerit concessa; Bald. & Bart. in c. cum aded in fin. de rescriptis, Martica in l. 19. gloss. 8. vbi Azevedo in l. 10. lib. 5. Recopil. Nam obtemperat per importunitatem acquirantur obtemperantis per metum, c. petito, ibi, vel precibus importunis, vel metu qui cadere in constantem virum, extr. de iurcir. Boërius de iur. 101. n. 10. Petrus Pecc. de testam.

coning. lib. 2. c. 9. n. 9. Sanchez lib. 4. disp. 7. n. 4. cum ea videantur fieri inuito dante, c. audacter, 8. q. 1. vbi Glossa 2. libique Barbosa c. vnusquisque 22. q. 4. elegans text. in l. si priuatus, ibi, si priuatus coactus a populo manumiserit, quamuis voluntatem accommodauerit, non erit liber. Nam & D. Marcus prohibuit ex acclamatione populi manumittere, ff. qui & a quibus, Glossa in l. 29. tit. 18. p. 3. Basil. lib. 4. c. 5. à n. 19.

5. Et inde est, quod licet Princeps ab eo donata non reuocet, Auth. de referend. §. 1. collat. 2. quia decet concessum ab eo beneficium esse mansurum, c. decet de reg. iur. lib. 6. Camill. Borr. de reg. prest. c. 64. n. 64. & intendit Princeps, quam perfectum & firmum conferre, ut ita plenior sit liberalitas, cap. 1. de don. Molina de primop. lib. 4. c. 3. n. 20. tamen si per importunitatem sunt concessa, illa reuocat, l. 1. C. de per. bon. sub. lib. 10. ibi, Sed quoniam plerumque ita in nonnullis casibus inuocanda potentium inhibitione constringimur, ut etiam non concedenda tribuamus, c. cum in inuentu, ibi, Compulsi sumus non iuris necessitate, sed importunitate potentis, de pro. can. Palac. Rub. in repe. vrb. de don. §. 1. n. 7. Azeved. in l. 1. n. 1. & 2. tit. 14. lib. 4. Recop. Per. de poss. Priu. c. 32. dub. 2. n. 273. fol. 569. col. 1.

Vide etiam circa supradicta ex Theologis, præter citatos, Basil. Pont. de mar. lib. 4. c. 6. à n. 3. Azor. p. 3. lib. 4. c. 13. n. 2. Rebell. 2. lib. 17. q. 5. n. 15. Caiet. in 2. q. 32. a. 7. Rodrig. in sum. 10. c. 182. n. 2. Escobar in Th. mor. 3. ex 4. c. 7. n. 40. & Baunij in Th. mor. 10. 3. lib. 2. r. 4. q. 2.

6. Nota tamen, quod ex supradictis, in gratiam curiorum, obseruanda est resolutio illius questionis, an testamentum factum metu cadente in constantem virum, sit ipso iure nullum; Et sermo est de metu iniuste illato, alioqui volunt esse irritum ipso iure. Ratio potest esse, quia testamentum, in quo aliquis instituitur hæres, est quædam species donationis. At hæc ex natura sua petit, ut omnino liberaliter fiat. Sic Bart. in l. qui à larionib. in princ. ff. de testam. Cathill. conf. 13. n. 2. Iason. l. 1. n. 3. C. si quis aliq. test. prohib. Bald. cons. 16. incip. P. n. i. in infra scriptis, vol. 3. Blotta in tr. de absol. à iuram. lib. 1. c. 3. n. 19. Fernand. Vasq. de success. creat. §. 17. n. 5. Tulch. 10. 5. lit. M. conl. 22. n. 19. Molina to. 1. de iust. tr. 2. disp. 135.

7. Hæc opinio est probabilis, contraria tamen sua probabilitate non caret, quam tueretur Fr. Arretinus l. 1. col. 2. ff. de test. dicens esse communem opinionem, Paul. de Castro, dicens etiam esse communem, leg. 2. ff. si quis aliquid test. prohib. Michael. Grass. de success. §. testamentum, q. 83. Menoch. de arbit. ind. lib. 2. cent. 4. c. 6. §. 5. n. 7. Addunt tamè hi DD. auferri hæreditem in infinitis hæredibus relictam, & sic applicari. De qua re fusc agit Menoch. loc. cit. Addunt secunde, testamentum in scriptis factum, si tabellio coactus, & non rogatus subscripserit, esse ipso iure nullum, quia Notarius debet esse rogatus. Sic Vasq. de success. pro. eff. c. 30. n. 16. Similiter, testes in testamento metu adhibiti, vel detenti, ipso iure rescindendi vi & auctoritate carent, §. qui testamentum, ff. de test. q. 83.

8. Quod verò testamentum metu factum non sit ipso iure nullum, probari potest, quia stando in iure nature, per metu gesta sunt ipso iure valida: at nullam recipitur ius potestatem, quod testamentum metu factum irritauerit, ergo, &c. Ad rationem in contrariu patet responsio ex dictis.

RESOL. CXXX.

An donatio ex causa ingratiudinis possit reuocari?

Et in textu huius Resolutionis explanantur causa ingratiudinis, pro quibus prædicta donatio reuocari possit.

Et an ex capite ingratiudinis reuocari possit donatio a solo donatore, non autem ab eius hæredibus, quando nempe donator sicut causam ingratiudinis, & incertis, tunc vero si eam ignorauit? Ex part. 8. tr. 6. Rel. 54.

§. 1. **D**icta sunt supra pauca non incuriosa, & necessaria circa donationem inter vivos, nunc discut-